

**KULE
KİTAP**

MÂLÛMU ÎLÂM
BOŞ HERİF
LÛTFİ FİKRİ BEY'E CEVAP
İMANA TASALLUT
(ŞAPKA MESELESİ)
Süleyman Nazif

Kule Kitap®

www.kulekitap.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoğlu

Yayıma Hazırlayan: Hüseyin Özdemir

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Emir Tali

1. Basım, İstanbul, Ocak 2025

ISBN: 978-625-9824-41-3

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Kule Kitap Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

**MÂLÛMU ÎLÂM
BOŞ HERİF
LÛTFİ FİKRİ BEY'E CEVAP
İMANA TASALLUT
(ŞAPKA MESELESİ)**

Hazırlayan
Hüseyin ÖZDEMİR

Süleyman Nazif

İÇİNDEKİLER

Kule Kitap Yayınevinin Yayın Esasları.....	7
Hazırlayanın Ön Sözü	15

SADELEŞTİRİLMİŞ METİNLER

MÂLÛMU İLÂM	19
Yayımcının Notu.....	21
Mukaddime [Ön Söz]	23
Meclis-i Umur-ı Sıhhiye İkinci Reisi Atûfetlü [merhametli] Ahmed Midhat Efendi Hazretlerine Mektup.....	24
BOŞ HERİF	39
ŞERİF PAŞA (BOŞ HERİF)	41
LÛTFÎ FİKRÎ BEY'E CEVAP	61
Muhterem Türkiye Baro Reisi Lütî Fikrî Beyefendi'ye.....	63
İMANA TASALLUT (Şapka Meselesi)	73
ÖZEL AÇIKLAMA	75
[İSKİLİPLİ ÂTIF HOCA'NIN CEVABI]	91
[SÜLEYMAN NAZİF'İN CEVABI]	105

ORJİNAL METİNLER

MA' LÛMU İ' LÂM	129
İfâde-i Tâbi '	130
Mukaddime.....	131
Meclis-i Umûr-ı Sıhhiye Re'is-i Sânis-i Atûfetlü Ahmed Midhat Efendi Hazretlerine Mektûb.....	132
BOŞ HERİF	141
ŞERİF PAŞA (BOŞ HERİF)	142
LÛTFÎ FİKRÎ BEY'E CEVÂB	153
Türkiye Baro Re'is-i Muhteremi Lütî Fikrî Beyefendi'ye.....	154
İMÂNA TASALLUT (Şapka Mes'alesi)	161
İFÂDE-İ MAHSÛSA	162
[İSKİLİPLİ ÂTIF HOCA'NIN CEVABI]	171
[SÜLEYMAN NAZİF'İN CEVABI]	179

KULE KİTAP YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Kule Kitap:

Sağlam yapıları ve uzun ömürleriyle bilinen kuleler gibi üzerinde yükseldiği entelektüel ve sanatsal değerlerle zamanın yıpratıcılığına direnen, geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağla yarınlar zengin bir miras bırakmayı hedefleyen bir yayınevidir.

Klasikten moderne uzanan kültür vadisinde, okuyucularına zihinsel olarak daha yüksek bir bakış açısı ve estetik beğeni kazandıracak fikir ve sanat eserlerini yayımlamayı amaçlar.

İlkeli yayıncılık anlayışıyla, Anayasa'da belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine ve toplumun değerlerine bağlı kalacak, hiçbir ideolojinin veya politik düşüncenin hizmetinde olmayacaktır.

Bünyesine katacağı eserleri seçerken bunların kendinden sonrakilere kılavuzluk edebilecek, ilham verebilecek, içerikleriyle özgün, dil ve anlatımıyla yüksek kalitede olmasına dikkat edecektir.

Ticari kaygılardan ziyade edebî, sanatsal veya bilimsel değere göre toplumun genel yararına uygun, eğitici, bilgilendirici ve estetik değer taşıyan eserlerin seçilmesine özen gösterecektir.

Farklı bakış açılarına, kültürlere ve dillere yer verecek zengin bir yayın portföyüyle eser çeşitliliğini artırırken bu eserleri ait oldukları kültürde de nitelikleriyle öne çıkmış seçkin eserler arasından seçecektir.

Yayımlayacağı eserlerin her safhasını akademik bir titizlikle takip edecek; dil bilgisi, yazım kuralları, tutarlılık ve anlam bütünlüğü gibi

konularda sıkı bir editoryal süreçten geçmesini sağlarken Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edecektir. (Tarih konulu eserlerde, özellikle Arap harfli kaynaklarla yapılacak çalışmalarla uyumlu olması açısından, özel isimlerin yazımında ait olduğu dildeki yazılışı esas alınacaktır.)

Yazarlardan intihal ve etik ihlali yapmadıklarına dair yazılı beyan alacak, fikri mülkiyet hakları konusunda hassasiyet gösterecektir.

Her kitabı bir miras olarak yarınlara emanet ederken sıradan kitaplardan ziyade derinlik ve anlam arayan okurlarını entelektüel bir zirve yolculuğuna davet ediyor.

Faydalı olmak dileğiyle...

SÜLEYMAN NAZİF (1869-1927)

Vatan ve millet sevgisinin buram buram tüttüğü şiir ve düz yazılarıyla Türk edebiyatında haklı bir yer edinmiş olan Süleyman Nazif, 1869 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Köklü bir aileye mensuptur. Kardeşi Faik Ali Ozansoy, Servet-i Fünûn edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Şair ve tarihçi olan babası Said Paşa'nın yanı sıra dedesi Süleyman Nazif Efendi ve onun babası İbrahim Cehdî Efendi de kendi devirlerinin tanınmış ilim ve edebiyat adamlarıydı.

Babası Said Paşa'nın *Mizânü'l Edeb* adlı bir belâgat kitabı ayrıca on ciltlik *Mir'âtü'l İber* adlı bir tarih külliyâtı vardır. Annesi Ayşe Hanım da Akkoyunlu Devleti'nin ileri gelen ailelerinden birine mensuptur.

Babasının görevi sebebiyle düzenli bir eğitim hayatı olmamakla birlikte yine onun çevresindeki kıymetli isimlerden dersler aldı. Baba evindeki kültürel sohbetler Süleyman Nazif için tam bir irfan ocağıydı.

Çok genç yaşta Muş Reji İdaresinde (1891), ardından Mardin ve Diyarbakır İdare Meclisinde aldığı görevlerle memuriyet hayatına atıldı.

1897'de Paris'e giderek Jön Türklerin en önemli yayın organı olan -Ahmet Rıza tarafından çıkarılan- *Meşveret* gazetesinde II. Abdülhamid aleyhtarı yazılar kaleme aldı. Ancak Abdülhamid'le Jön Türkler arasındaki uzlaşma ve saray tarafından verilen teminatlar karşısında aynı yıl ülkeye dönerek yeniden memuriyet görevi alanlardan biri de oydu. Bu süreçte Bursa Vilayet Mektupçuluğu yaptı. On iki yıl kaldığı Bursada büyük dedesi İbrahim Cehdî'nin adıyla *Servet-i Fünûn*'da şiirleri yayımlandı.

II. Meşrutiyet'in ilanını müteakip (1908) geldiği İstanbul'da Ebuzziya Tefvik'in çıkardığı *Yeni Tasvir-i Efkâr*'da İttihad ve Terakki yönetimine getirdiği eleştiriler sebebiyle çeşitli taşra valilikleri ile -Basra, Kastamonu, Trabzon, Musul, Bağdat- İstanbul'dan uzaklaştırıldı (1909-1914).

1912'de *Hak* gazetesinde siyasi yazılar yazdı. Bağdat'tan döndükten sonra kendisini tamamen gazeteciliğe verdi. 1918'de Cenab Şahabeddin'le beraber *Hadisât* gazetesini çıkardı.

İşgal kuvvetleri komutanlarından Fransız General d'Esperey'in rıhtımdan Fransız Konsolosluğuna kadar gösterişli bir at üzerinde icra ettiği geçit töreni ve kendisini karşılayan aynılıkların sevinç gösterileri üzerine kaleme aldığı "*Kara Bir Gün*" adlı yazı büyük ses getirdi (9 Şubat 1919). Yine 23 Ocak 1920'de Pierre Loti için düzenlenen bir anma toplantısında yaptığı konuşmada İstanbul ve Anadolu'da yaşanan işgalleri ağır bir şekilde eleştirince İngilizler tarafından yakalana-rak Malta Adası'na sürgün edildi ve burada kaldığı yirmi ay boyunca vatan ve millet sevgisini, mutlu geleceğe dair ümidini ortaya koyan şiirler yazdı. Sürgünden döndükten sonra da çeşitli gazetelerde yazıları yer aldı. Maddi sıkıntılar içindeki hayatı 4 Ocak 1927'de İstanbul'da sona erdi. Edirnekapı Mezarlığına defnedildi.

Şiirlerinde Sâdi-i Şirazi, Namık Kemal, Abdülhak Hamid, Victor Hugo, Sully Prudhomme gibi beğendiği şairlerin etkisi belirgindir. Bireysel konuların ele alındığı şiirlerinin aksine toplumsal konulu şiirlerinde ümitli bir hava hâkimdir.

Şiirleri kadar nesirleri de vatan sevgisinin coşkunluğuyla doludur. Dile hâkimiyeti başta Yahya Kemal ve Ahmed Haşim olmak üzere pek çok üstadın takdirini toplamıştır. Ne kadar bereketli bir kaleme sahip olduğu aşağıdaki listeden de anlaşılacaktır:¹

¹ Muhammet Gür, "Süleyman Nazif", *DİA*, C. 38, İstanbul 2010, s. 92-94; Muhammet Gür, *Kendi İçinde ve Kendine Göre Süleyman Nazif*, Dergâh, İstanbul,

Eserleri:

- 1) Bahriyelilere Mektup (1897)
- 2) Mâlûmu Îlâm (Abdülahrar Tahir adıyla-1897)
- 3) El-Cezîre Mektupları (1897)
- 4) Nâmık Kemal (Abdülahrar Tahir adıyla-1897)
- 5) Murad Bey (1897)
- 6) Gizli Figanlar (Şiir-1906)
- 7) Victor Hugo'nun Bir Mektubu (çeviri-1908)
- 8) Boş Herif (1910)
- 9) Süleyman Paşa (1910)
- 10) İki İttifakın Tarihiçesi (1914)
- 11) Mektuplar (1916)
- 12) Batarya ile Ateş (1916)
- 13) Firâk-ı Irak (manzum-mensur-1918)
- 14) Âsitân-ı Tarihte Galiçya (1919)
- 15) Mehmed Akif (1919)
- 16) Pierre Loti Hitâbesi (1920)
- 17) Tarihin Yılan Hikâyesi (1922)
- 18) Nâmık Kemal (1922)
- 19) Lütfi Fikri Bey'e Cevap (1922)
- 20) Çal Çoban Çal (1923)
- 21) Nâsirüddin Şah ve Bâbiler (1923)
- 22) Hazreti İsa'ya Açık Mektup (1924)
- 23) Çalınmış Ülke (1924)
- 24) Malta Geceleri (şiir-1924)
- 25) Külliyyât-ı Ziya Paşa (1924)
- 26) Âbide-i Şühedâ (1925)
- 27) İki Dost (Nâmık Kemal ve Ziya Paşa/1925)
- 28) Fuzuli (1926)
- 29) İmana Tasallut-Şapka Meselesi (1926)
- 30) Kâfir Hakikat (1926)
- 31) Lübnan Kasrı'nın Sahibesi (P. Benoit'ten çeviri-1926)
- 32) Yıkılan Müessesese (1927)

2020, s. 13-163; Şuayb Karakaş, *Süleyman Nazif*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1998, s. 25-157; Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, MEB, İstanbul, 1998, s. 1044-1046; Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötügen, İstanbul, 1995, s. 553-554.

Hüseyin Özdemir: 1974'te İstanbul-Kâğıthane'de doğmuştur, aslen Karlıdır (Selim ilçesi-Çıplaklı köyü). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Marmara Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümünü bitirmiştir. 1998 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Afyon-İhsaniye ilçesine bağlı Döğer kasabasında başladığı öğretmenlik görevini, -2002 yılından itibaren İstanbul'un muhtelif okullarında- 18 yıl boyunca sürdürmüştür. 2015 yılında Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve İlişkileri Anabilim Dalından *Babanzâde İsmail Hakkı Bey'in Meşrûtiyet Düşüncesi* adlı yüksek lisans tezi ile mezun olmuştur. Evli ve bir kız babası olup yazarlık ve musahhihlik ile hayatını sürdürmektedir. Yazarın yayımlanmış eserleri şunlardır:

1. Hüseyin Özdemir, *Gölgeye Son Hitap*, İver Yayınları, İstanbul, 2010.
2. Hüseyin Özdemir, *Demokrasi Tarihimizde İttihad ve Terakkili Yıllar-Babanzâde İsmail Hakkı Bey'in Penceresinden*, Ötüken, İstanbul, 2016.
3. Hüseyin Özdemir, *Mitolojiden Tarihe Seçme Hikâyeler*, Ötüken, İstanbul, 2018.
4. Ali Reşad-İsmail Hakkı, *Bismarck Hususî ve Siyasi Hayatı*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2018.
5. Uğurhan Karaarslan-Hüseyin Özdemir, *Çift Başlı Kartalın Hikâyesi-Selçuklular 1*, Historia, İstanbul, 2018.
6. Babanzade İsmail Hakkı, *Tanin Yazıları*, C. I-II, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2020.
7. Süleyman Nazif, *Batarya ile Ateş*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2021.
8. Süleyman Nazif, *Çal Çoban Çal*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2021.

9. Murat Yıldız, Hüseyin Özdemir, *Hamaset ve Nefretten Uzak Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak (1299-1451)*, Kule Kitap, İstanbul, 2022.
10. Süleyman Nazif, *Firâk-ı Irâk*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul, 2022.
11. Murat Yıldız, Hüseyin Özdemir, *Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak: İmparatorlukta Olaylar ve İnsan Manzaraları (1451-1512)*, Kule Kitap, İstanbul, 2022.
12. Murat Yıldız, Hüseyin Özdemir, *Osmanlı'ya Üçüncü Pencereden Bakmak: Zirvedeki Yalnızlık (1512-1566)*, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
13. Hüseyin Özdemir, Uğurhan Karaarslan, *Çift Başlı Kartalın Hikâyesi: Selçuklular*, 1-2-3, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
14. Hüseyin Özdemir, *Yanlış Duymuşsun*, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
15. Süleyman Nazif, *Babriyelilere Mektup-El-Cezire Mektupları-Çalınmış Ülke*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
16. Süleyman Nazif, *Mâlûmu Îlâm-Boş Herif-Lütfî Fikri Bey'e Cevap-İmana Tasallut (Şapka Meselesi)*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
17. Süleyman Nazif, *Nâmîk Kemal (1-2)-Süleyman Paşa*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
18. Süleyman Nazif, *Gizli Figanlar-Malta Geceleri*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
19. Süleyman Nazif, *Victor Hugo'nun Bir Mektubu-Hitâbe (Pierre Loti Hitâbesi)-Hazret-i İsa'ya Açık Mektup-Kâfir Hakikat*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
20. Süleyman Nazif, *İki İttifakın Tarihçesi-Âsitân-ı Tarihte Galiçya-Âbide-i Şüheda*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
21. Süleyman Nazif, *Taribin Yılan Hikâyesi*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.

22. Süleyman Nazif, *İki Dost*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
23. Süleyman Nazif, *Lübnan Kasrı'nın Sahibi*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
24. Süleyman Nazif, *Yıkılan Müessesesi*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.
25. Süleyman Nazif, *Fuzûlî*, haz. Hüseyin Özdemir, Kule Kitap, İstanbul, 2024.

HAZIRLAYANIN ÖN SÖZÜ

Süleyman Nazif'in bu kitapta kronolojik bir sıra içerisinde yer verdiğimiz dört eserini bir araya getiren ortak nokta, her bir eserin tenkit amacıyla kaleme alınmış olmasıdır. *Boş Herif* hariç diğer üçü bilhassa keskin kalem kavgalarını da içerir.

Ahmed Midhat Efendi'yi meşrutiyet (demokrasi) aleyhtarlığı dolayısıyla eleştirdiği *Mâlûmu İlam*'da "kalem hasmı"na karşı fevkalade saygılıdır. Onun Jön Türklere öncülük eden jenerasyondan oluşu, eserleri ve mücadelesiyle açtığı ufukta kazandığı mevki, onu bu hürmetkârlığa mecbur bırakmıştır. Tarihte rol oynamış bir kısım cihangir -hatta despot- hükümdarların askerî ve siyasi başarılarının meşrutiyetin gereksizliğine delil olamayacağını izah ederken oldukça ikna edicidir.

II. Abdülhamid'e körü körüne bir sadakatin yanı sıra muhalif aydınların ve halkın korkulu rüyası olmaktan başka marifeti olmayan yöneticiler ise elbette bu saygılı tenkit hakkından mahrum kalamazlardı. Onlardan biri olan Mehmed Şerif Paşa'ya yönelik oldukça ağır tenkitlerin yer aldığı eserin adı da yine ona takılan bir lakabın zekice tahrifinden oluşuyor. Paşa'ya yakışıklılığından -ve biraz da çapkınlığından- dolayı verilmiş olan Fransızca lakap Türkçenin kıvraklığında yeni bir forma bürünür: "Bô Şerif" [Beau/güzel Şerif], ses benzerliğinden dolayı kolayca "*Boş Herif*"e dönüşür.

Lütfi Fikri Bey'e Cevap'ta önceki saygılı üslubun geri döndüğünü görüyoruz. Saltanatın kaldırılması sürecinde yeni devletin alacağı şekil, halifelik, milliyet ve kuvvetler ayrılığı gibi hususlarda

Lütfi Fikri Bey'i tenkit ve tashih ederken bahsedilen meselelere dair derin bilgisinin ipuçları görülür.

İmana Tasallut (Şapka Meselesi) ise diyebiliriz ki bu eserdeki en can alıcı tartışmaların yaşandığı bölüm. İskilipli Âtîf Hoca ile "şapka takma"nın dinî hükmüne dair giriştiği sert fikir tartışmasında her iki tarafın da -tartışmanın hararetiyle- tenkit ve insafın dozunu kaçırmış görünüyor. Konuyu dramatikleştiren boyut ise İskilipli Âtîf Hoca'nın bu konudaki fikirlerinden dolayı İstiklal Mahkemesi tarafından bir hukuk cinayeti olarak idam edilmiş olmasıdır.

Bu kitabın meydana gelmesinde Kule Kitap Yayınevinin değerli yöneticileri Genel Müdür Emrah Çelik ve Yayın Yönetmeni Hakan Özkütükçü Beyefendilerle mizanpaj ve kapak tasarımından sorumlu Emir Tali Beyefendi'ye ve Yayınevinin diğer çalışanlarına, metinlerin tercüme ve tashihinde desteğini esirgemeyen dostlarım Murat Yıldız ve Yaşar Kılıç'a, ailedeki sorumluluklarımdan bir kısmını daha omuzlayarak bana zaman kazandıran sevgili eşim Haknur'a, en masum yüz ifadesi ve cümlelerle beni kendisiyle ilgilenmeye zorlayan biricik kızım Nihal'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Hüseyin Özdemir
Kâğıthane-İstanbul, 2024